

Ovim se hoće reći da principi deontičke logike i principi teorije koji koriste deontičke figure – kakva je suprotnost između dozvole i zabrane, ili implikacija između pozitivnog ovlašćenja i odgovarajuće obaveze koje su izražene kvadratom suprotnosti o kojem sam govorio u prva dva poglavlja Principia iuris – su principi prava ali nijesu principi u pravu. Drugim riječima, ne sastoje se u principima koji su interni pozitivnom pravu, tj. u onome što bismo mogli nazvati principia iuris et in iure, s obzirom na to da nijesu izraženi ni eksplicitno ni implicitno od strane pravnih normi. Oni su stoga principia iuris tantum, koji nameću pozitivnom pravu, kao principi koji su mu eksterni, i logika koju u stvari ono nema, ali po pravu treba da ima. Oni izražavaju, u pozitivnom i nomodinamičkom poretku, “trebanje” prava ustanovljeno od strane samog prava, a stoga i normativnost u pogledu njegovih izvora principia iuris et in iure koji su ustanovljeni od strane njima nadređenih normi.

Otuda se i normativna uloga koju ima teorijska i formalna paradigma ustavne demokratije, strukturisana na više stepena i nivoa normativnosti odvija, ili imponuje odvijanje pravnim disciplinama različitih poredaka – u odnosu prema pozitivnom pravu – zbog toga što su u okviru takve paradigme principi koji su s njene strane ustanovljeni kao principia iuris tantum, s jedne strane, analitički principi koji su logički istiniti, i koji upravo opisuju teorijski model; no, s druge strane, to su normativni principi koji nameću pravu, ne različito od principa logike i matematike u odnosu na diskurse koji ih koriste, koherenciju i potpunost u odnosu na principia iuris et in iure kakvi su prava i principi pravde stipulirani od strane ustavnih normi. Principi ove druge vrste – iuris et in iure – su aksiološki principi, ali su i principi koji su interni pozitivnom pravu; dok su principi prve vrste – iuris tantum – principi koji su eksterni pozitivnom pravu, ali nijesu aksiološki principi, već su logički principi, čija normativnost nije različita od normativnosti gramatičkih pravila i pravila ortografije. Ustavna paradigma, označena nejednakošću u normativnim nivoima, postulira zapravo, ako je uzmemo za ozbiljno, normativnu pravu teoriju i pravnu nauku koja nije naprosto rekognitivna već je i kritička i projektna u odnosu na virtuelno prisustvo antinomija i praznina: tj. teorija prava i pravna dogmatika koje se ne mogu ograničiti da kažu, po bobijevskoj klasičnoj tezi, “ono što pravo jeste”, bez mogućnosti da kaže i “ono što pravo treba da bude” i koje su sastavni dio, na višem normativnom nivou “prava koje jeste”, iako na nižim normativnim nivoima “nelegitimno ne postoje”.

Beleške

1 “Zar nije treći oblik ustava onaj u kojem vlada masa, koji nosi naziv ‘demokratija’?” (Platon, Politiko).

2 “Nužno je da suveren bude ili jedan, ili nekolicina ili mnogi. Kada jedan, nekolicina ili mnogi vladaju u interesu opšteg dobra ovi su ustavi ispravni, dok su onda kada se staraju o sopstvenom interesu ustavi izopačeni. Kada masa vlada Državom vodeći se opštim interesom, taj oblik vladavine se uobičajeno naziva ‘politèia’... Izopačenja pomenutih formi su, tiranida kraljevine, oligarhija aristokratije, demokratija politeje” (Aristotel, Politika).

5 Ovo je rusovska predstava slobode kao okornosti zakonu koji smo mi sami propisali, koju preuzima Kant: “Bolje je definisati moju spoljnu slobodu (tj. pravnu) kao sposobnost da se ne pokoravamo spoljnim zakonima, osim onima za koje sam mogao dati svoj pristanak”; “pravna sloboda je sposobnost da se ne pokorava drugom zakonu izuzev onom na koji su oni sami građani dali svoj pristanak”.

6 “Demokratski sistem” u kojem narodni suverenitet nije podređen zakonu bi u potpunosti odgovarao predstavi o apsolutnoj državi koju je definisao Hobs: “suveren jedne države, bilo da je to skupština ili jedan čovjek, nije podložan građanskim zakonima. Štaviše, imajući moć da stvara i abrogira zakone, ako hoće on se može osloboditi podređenosti abrogacijom